

25.97x33.84	1/2	עמוד 28	טוֹפֵהשְׁבוּעַ	24/01/2014	40782855-9
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

דין וצדק

בלוי סודות

הצעת חוק קובעת שחומרי חקירה מודיעיניים יישארו חסויים ולא יוכלו לשמש להגנת הנאשם • החוק מקודם חרף התנגדות ועדה בראשות השופטת מרים נאור • בתגובה טוענים הסנגורים הפליליים כי ישראל בדרך להפוך למשטר טוטליטרי

יובל פיס

המלחמה בפשיעה המאורגנת חודרת אל היכל הצדק: משרד המשפטים מקדם בימים אלו את הצעת חוק חסיון חומר מודיעיני, שקובעת כי מידע מודיעיני יישאר חסוי ולא יוכל לשמש כחומר חקירה להגנת נאשמים. "בהעברת מידע קיים פוטנציאל ממשי לפגיעה בפעולתו של מערך המודיעין של משטרת ישראל ושל רשויות אחרות וביכולתן של רשויות אכיפת החוק להילחם בפשיעה", נכתב בתוכייר החוק. זו לא הפעם הראשונה שיוזמת החקיקה עולה לדיון לפני כשנתיים הוועדה המייעצת לשר המשפטים בנושא חקיקה פלילית, בראשות השופטת מרים נאור, הביעה התנגדות עזה לחוק והמליצה לגנוז אותו. מרוע אם כן שב משרד המשפטים ומנסה לקדם את הצעת החוק? עו"ד ירום הלוי, מבכירי הסנגורים הפליליים, המייצג את מי שנחשבים חברים בארגוני פשיעה, מנסה להסביר: "כשהמשטרה לא מצליחה לפענח פשעים מרכזיים, הלהץ הפנימי בתוך המשטרה גובר, כמו גם הלהץ הציבורי. המערכת הציבורית, ובראשה משרד המשפטים ובתי המשפט, מנסים ללסוף את המשטרה ובמובן זה הם נותנים לה הנחות. על הרקע הזה מישוה הוליד והחל לגלגל את הצעת החוק המאוד מפלצתית ולא נאורה הזאת, שבמסגרתה מציעים לצמצם את כמות ומהות חומר החקירה, כלומר את חומר הראיות, שנאשם פלוני זכאי לקבל לשם ניהול הגנתו במשפט פלילי". פרופ' בועז סנג'ור, ראש החטיבה למשפט פלילי במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן, יוצא אף הוא נגד כוונת החוק. "ישנה אמרה שלפיה במקום שבו

מתחילה החשאיות מסתיים הצדק", הוא מציין ומזכיר את דבריו של משה לנדוי, לשעבר נשיא בית המשפט העליון שאמר: "דרכי החקירה המשטרית הנהוגות במשטר פלוני הן בבואה די נאמנה של טיב המשטר כולו. שומה על אנשי המשטרה ושומה על בתי המשפט לשמור ולהישמר מתופעות הידועות לנו לשמצה ממשטרם טוטליטריים, שבדרכיהם לא נלך". בספרו "המשפט", מתאר פרנץ קפקא דמות שעומדת לדין על ידי מערכת בעלת סמכויות עצומות, בלי לדעת כלל איזה פשע ביצעה. פרופ' סנג'ור מוצא הקבלות בין היצירה לבין הצעת החוק החדשה: "כדי לאפשר הגנה ראויה על החשוד ולאחר מכן על הנאשם, כל חומר החקירה הכרחי לסנגור. בניגוד לסברה הרווחת, אין שוויון בין ההגנה לבין התביעה. לרשות הפרקליטות עומדים חוקרי משטרה וצבא של מומחים המכניס חוות דעת מפליליות. לנאשם אין 'משטרת סנגוריה' ואין לו נגישות מספקת לחוות דעת של מומחים. "הנאשם, גם כשהוא מיוצג, מוגבל מאוד ביכולתו להתמודד עם הפרקליטות ועם המשטרה. גם במצב רגיל נקודת האיזון בין השמירה על זכויות החשודים והנאשמים לבין השאיפה לאכוף את החוק הפלילי, איננה ממוקמת במקום טוב באמצע אלא נוטה באופן מובהק לטובת המשטרה והתביעה. כל שינוי נוסף במיקום נקודת האיזון לרעת החשודים והנאשמים מקרב אותנו אל המשטרים הטוטליטריים". זכותו של נאשם, על פי חוק, לקבל לידיו את כל חומר הראיות כדי להבטיח משפט הוגן. אולם במקרים מסוימים יכול השר לביטחון פנים להוציא תעודת חיסיון על חומר חקירה, באם הוא עלול לפגוע במקור או בשיטות חקירה, או משיקולים של טובת הציבור. בשנת 2010, למשל, חתם יצחק אהרונוביץ,

רוחן (משמאל). האשים את השוטרים צילומים: יוסי זליגר, פלאש 90 יח"צ

השר לביטחון פנים, על 7,196 תעודות חיסיון. מדובר ב-16% מהתיקים שהתנהלו באותה שנה. "יש לא מעט ראיות לכך שתעודות חיסיון מוצאות שלא בצדק, באופן מניפולטיבי ולא חוקי, פשוט כדי לחבל בהגנה של נאשם", אומר עו"ד הלוי. "כשהם מונעים מהנאשם את האפשרות להגן על עצמו כפי שצריך, עולים הסיכויים שלו להרשעה בצורה ניכרת". הצעת החוק החדשה מבטלת למעשה את הצורך באישורו של השר על תעודת החיסיון ומטילה חיסיון באופן גורף על מידע מודיעיני. "כיום רק במקרים נדירים ביותר מורה בית משפט על הסרת חיסיון מעל ראיה שהוצאה לגבי תעודת חיסיון", מבחיר עו"ד הלוי. "זה המצב המשפטי כבר עשרות שנים. אז עכשיו באה המדינה ומורידה את האחוז הזה לאפס. זה יאפשר למשטרה לקשור בקלות לנאשמים ולסנגורים שלהם את הירידים מאחורי הגב".

"הרשעה שכולה מרמה ושחיתות"

אחד המקרים הבולטים לשימוש בתעודת חיסיון, היה נגד אבי רוחן, מי שנחשב ראש ארגון פשע בשרון. ב-2007 הגיעה המשטרה לחיפוש בביתו של רוחן ובבדיקה שנערכה ברכבו נמצאה שקית ובה הרואין. רוחן טען נחרצות כי החומר לא שייך לו והאשים את השוטרים בכך ש"שתלו" את הסמים כדי להכניס אותו לכלא. עו"ד הלוי ייצג את רוחן במשפט שהתקיים בבית משפט השלום בכפר סבא, אצל השופטת קלרה רג'יניאנו. הוא טען כי אייל סלהוב, סוכן משטרה שמאוחר יותר נרצח לאחר שנחשפה זהותו, הטמין את הסם ברכב בכדי להפליל את רוחן. "ביקשתי לקבל את החומרים החסויים שיוכחו שסלהוב אכן השתמש ברכב, בין היתר בסמוך למציאת הסם, אבל לא הצלחתי", אומר עו"ד הלוי. "בית המשפט סירב להסיר את החיסיון וקבע ששום דבר לא יכול לתרום להגנה שלי". בסיום המשפט רוחן הורשע ובית המשפט דחה בשבועיים את הטענות לעונש. במקביל לתיק זה הוגש נגד רוחן כתב אישום נוסף, הפעם לבית משפט המחוזי בתל אביב. האישום: סחיטה באיומים ובכוח של מהמרים בבתי ההימורים הלא חוקיים שהפעיל. דוד חקק, עד מדינה, הזכיר במהלך המשפט אירועים שקשורים לסלהוב ונוגעים לחומר החסוי מהתיק הראשון, תיק הסמים. בין היתר אמר חקק שסלהוב נהג ברכבו של רוחן. לפיכך בטיעונים לעונש בתיק הסמים, ביקש הסנגור לפתוח את המשפט מחדש ולזמן את חקק לתת עדות. "התביעה התפתלה וביקשה זמן להגיב", נזכר עו"ד הלוי. "הדיון נדחה לשבועיים נוספים, ולאחר שהתביעה

"נקודת האיזון בין השמירה על זכויות החשודים והנאשמים לבין השאיפה לאכוף את החוק הפלילי נוטה באופן מובהק לטובת המשטרה והתביעה", אומר פרופ' בועז סנג'ור. "כל שינוי נוסף במיקום נקודת האיזון לרעת החשודים והנאשמים מקרב אותנו אל המשטרים הטוטליטריים"

פרופ' בועז סנג'ור עו"ד ירום הלוי

9.08x31.1	2/2	עמוד 29	טופה שבו	24/01/2014	40782858-2
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

הגישה תשובה בכתב וציינה שהם מתנגדים לבקשות שלי, הורתה השופטת להביא את עד המדינה ובעצם פתחה את המשפט. בבוקר, כמה שעות לפני העדות של חקק, הפרקליטות החליטה שלא לקרוא לו לעדות וביקשה לזכות את רוזן. השופטת פנתה אליהם בכעס וביקשה הסברים, כי זה הותיר תחושה לא טובה. היא הרגישה כאילו שיחקו איתה. התובעת התנצלה ואמרה שהיא לא יכולה להסביר."

זה היה המקרה הראשון בהיסטוריה של המשפט הישראלי שנאשם זוכה לאחר הרשעתו באותה ערכאה שיפוטית. "זו דוגמה אחת מני רבות", אומר עו"ד הלוי. "בגלל טעות של המשטרה נחשפה ערוותה. המשטרה למעשה שיקרה לבית המשפט וגרמה לו להכשיר הסתרת ראיות מזכות מהנאשם ולהרשיע הרשעה שכולה מרמה ושחיתות."

נוסף לטענות הבסיסיות נגד החוק יש כעס בקרב הגורמים המשפטיים על אי הגבלת החוק לנאשמים מארגוני פשיעה. "בהסבר להצעת החוק כותבים אנשי משרד המשפטים על החשש מפני ארגוני פשיעה, שחלילה יעשו שימוש במידע המודיעיני של המשטרה, אם יימסר לידיהם", אומר פרופ' סנג'רו, "אך התיקון המוצע לחוק כלל לא מוגבל לארגוני פשיעה וצפוי שירצו להשתמש בו בכל ההליכים הפליליים.

"בדומה, כשנחקק 'חוק מאבק בארגוני פשיעה', הילכו עלינו אימים עם סיפורים על עתיד שבו תתנהל בארץ מאפיה ישראלית, בדומה למאפיה בארה"ב. אך 'ארגון פשיעה' הוגדר בחוק בהגדרה כל כך רחבה, עד כי הוא לוכד אפילו שותפות בין גנבים, ללא דרישה של האלימות והשחיתות המאפיינות ארגונים דוגמת המאפיה האמריקאית. אגב, את זאב רוזנשטיין, שנחשב לראש ארגון פשיעה ושימש כתירוץ לחקיקת חוק כה דרסטי ומיותר, כלל לא האשימו באמצעות החוק החדש. כרגיל הם נעזרו בידירתנו הגדולה שמעבר לים והוא נשפט בארה"ב."

ממשרד המשפטים נמסר בתגובה: "הצעת החוק נועדה לסייע בהתמודדות עם תופעת הפשע המאורגן, תוך שהיא קובעת מנגנונים השומרים על זכויות נאשמים בהליך פלילי. בניגוד לנטען, במסגרת מנגנונים אלה יועבר חומר ראיות חיוני להגנתם של נאשמים לידי הסגור, וככל שיסבור כי לא קיבל לידי חומר כאמור, יהיה זכאי לפנות לבית המשפט בעניין זה.

"גם במקרה של העברת חומר שאינו חיוני, אולם עשוי להועיל להגנת הנאשם, יעביר התובע לסגור את החומרים במקרים המתאימים, לאחר עריכת האיזונים כפי שהוצעו. וגם כאן, ככל שיסבור הסגור כי לא קיבל לידי חומר כאמור, יהיה זכאי לפנות לבית המשפט". ❖